

Bet. o. lovf. vedr. bygningsfredning m.v.

Til lovforslag nr. L 166. Betænkning afgivet af Miljø- og Planlægningsudvalget den 22. maj 1997

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om bygningsfredning og lov om planlægning

(Offentlighed i frednings- og bevaringsarbejdet og støtte til fredede og bevaringsværdige bygninger m.v.)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til miljø- og energiministeren, som denne har besvaret skriftligt. Et af udvalgets spørgsmål til miljø- og energiministeren og dennes svar herpå er optrykt som bilag til betænkningen.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Bygnings Frednings Foreningen, BYFO,
Danmarks Naturfredningsforening,
Danske Arkitekters Landsforbund, Akademisk Arkitektforening,
Dansk Skovforening,
De Danske Landboforeninger,
Godsejerforeningen,
Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur og
Raadvad, Nordisk Center til bevarelse af Håndværk.

Der er af miljø- og energiministeren og af et mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Miljø- og energiministeren har over for udvalget oplyst følgende:

Som opfølgning af loven vil Miljø- og Energiministeriet udsende en eksempelsamling, der tager sigte på at beskrive, hvordan de bevaringsværdige helheder sikres i lokalplanlægningen. Publikationen vil indeholde eksempler på lokalplan for købstadsområder, yderkvarterer og landsbyer. Der tages udgangspunkt i SAVE-registreringerne, og publikationen vil

således også være en vejledning i, hvordan disse faglige registreringer kan danne grundlag for konkret planlægning.

Ministeriet vil endvidere udarbejde et eksempel på en temalokalplan for bevaringsværdige bebyggelser. Skov- og Naturstyrelsen har indledt drøftelser med Kommunernes Landsforening om et sådant projekt.

Miljø- og Energiministeriet vil herudover udarbejde et eksempel på, hvordan en lokalplanproces for bevaringsværdige helheder kan tilrettelægges i henseende til gennem selve lokalplanforslagets udformning at skabe bedre grundlag for offentlighedens inddragelse. Således eksemplificeres, hvorledes der ved et lokalplanforslag indeholdende nedrivning af bevaringsværdige bygninger og/eller bymiljøer kan udarbejdes et ligeværdigt alternativt forslag til en bevarende lokalplan. Skov- og Naturstyrelsen vil søge at skabe forudsætningerne for et sådant eksempel ved at indgå et udviklingsprojektsamarbejde med en interesseret kommune.

Skov- og Naturstyrelsen vil herudover i forlængelse af den model for kommuneatlasarbejdet, som er beskrevet i ministerens besvarelse af spørgsmål 21, udarbejde det nødvendige tekniske vejledningsmateriale om, hvordan kommunerne kan indgå i det videre arbejde. I denne forbindelse vil styrelsen også tage stilling til, hvordan resultatet af projektet om »ReSAVE«, som ministeren har orienteret udvalget om i brev af 28. april 1997, kan indgå i det videre kommuneatlasarbejde.

Skov- og Naturstyrelsen vil endvidere som opfølgning af loven overveje, hvorledes ministeriet kan vejlede de kommuner, hvor det ikke fagligt er skønnet nødvendigt at gennemføre et fuldstændigt kommuneatlasarbejde, jf. ministerens besvarelse af spørgsmål 21. Styrelsen vil herved undersøge, hvordan kommunerne i den sammenfattende fysiske planlægning kan sikre de bevaringsværdige bygninger og bymiljøer især i landdistrikterne.

Det kan endelig oplyses, at det er aftalt mellem Boligministeriet og Miljø- og Energiministeriet, at der som opfølgning af lovforslaget og byfornyelsesloven i samarbejde mellem Boligministeriet og Skov- og Naturstyrelsen bl.a. skal udarbejdes standardvilkår m.v. for den støtte, der gives af bygningsforbedringsudvalgene til de bevaringsværdige bygninger, herunder udarbejdelse af vilkår, som betyder, at når der er ydet støtte til bevaringsværdier, får det offentlige samtidig påtaleret over for forfald af bygningens bevaringsværdier.

Miljø- og energiministeren har i denne forbindelse oplyst, at der vil blive taget udgangspunkt i erfaringer fra den praksis, som Statens Bygningsfredningsfond hidtil har haft ved statslig økonomisk støtte til bevaringsværdige bygninger. Herefter er det et vilkår for at modtage støtte (p.t. over 81.000 kr.), at der på ejendommen tinglyses en servitut, hvorefter ejeren forpligter sig til ikke at nedrive bygningen samt at holde denne i forsvarlig stand, herunder tæt på tag og fag. Ejeren er også forpligtet til at søge tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen til bygningsarbejder, hvis disse går ud over almindelig vedligeholdelse. Skov- og Naturstyrelsen har påtaleretten i forhold til servituten.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Socialistisk Folkepartis, Det Radikale Venstres, Enhedslistens og Centrum-Demokraternes medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med det af ministeren stillede ændringsforslag.

Et mindretal inden for flertallet (Centrum-Demokraternes medlem af udvalget) finder, at de oplysninger, der i flere undersøgelser er blevet fremlagt om vedligeholdelseefterslæbet på flere af de fredede bygninger og navnlig på de fredede herregårde og herregårdsanlæg, burde give anledning til øget offentlig økonomisk støtte ikke mindst under hensyntagen til den

udvidelse af antallet af fredede bygninger, som må antages at blive en følge af lovforslaget. Mindretallet opfordrer miljø- og energiministeren til at optage forhandling med bl.a. erhvervsministeren, kulturministeren, fødevarministeren og boligministeren, som hver især repræsenterer interesser i bygningsbevaring, for at søge øgede offentlige bevillinger til bygningsfredningsarbejdet. Mindretallet har i den forbindelse med tilfredshed noteret sig ministerens besvarelse af spørgsmål 39 vedrørende igangsættelse af et udvalgsarbejde om Raadvad-centerets fremtid.

Et *mindretal* (Venstres, Det Konservative Folkepartis og Fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling. Mindretallet vil stemme for de stillede ændringsforslag.

Mindretallet havde store forventninger til lovforslaget, der er resultatet af de to meget omfattende rapporter »Fredede og bevaringsværdige bygninger« og »Herregårdenes bevaring«. De tre partier havde set frem til, at man med lovforslaget fik startet en proces, der på sigt kan bevare de kulturelle værdier, som Danmarks bygningsarv repræsenterer. Desværre er øget bureaukrati, længere sagsbehandling og udvanding af gældende regler hovedindholdet i lovforslaget, og kulturmiljøområdet får derfor ikke den styrkelse, som mindretallet ønsker.

Indledningsvis ønsker mindretallet at præcisere, at lovens titel burde være ændret til »Lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og by- og bygningsmiljøer«.

Mindretallet finder, at lovforslaget er præget af en udtalt mangel på hensyntagen til ejernes rettigheder. Ejerne nævnes stort set ikke i lovforslaget, og man ønsker tilmed at indskrænke rådgighedsretten, uden at ejerne kompenseres herfor. Balancen mellem den interesserede offentlighed på den ene side og ejerne på den anden forrykkes på den måde til væsentlig ugunst for ejerne. Blandt andet er det uacceptabelt, at man i forbindelse med nedrivning af en bevaringsværdig bygning nu skal inddrage den brede offentlighed. Hermed risikerer man at påføre ejerne store økonomiske tab, som man ikke kompenserer for. Dette er i fundamental modstrid med mindretallets opfattelse af bygningsfredningsområdet. Det er derfor også klart utilfredsstillende, at miljø- og energiministeren i sine svar til udvalget konstate-

rer, at lovforslaget ikke indeholder bestemmelser, der begrænser ejernes råderet, og at man ikke vil kompensere ejerne økonomisk.

Desuden tilføres de fredede og bevaringsværdige bygninger generelt ikke flere økonomiske midler. Dette til trods for, at rapporterne »Fredede og bevaringsværdige bygninger« og »Herregårdenes bevaring« begge konstaterer, at en istandsættelse af bygningerne kræver tilførsel af store økonomiske midler. Alene for de fredede og bevaringsværdige herregårde er der tale om et genopretningsbehov i størrelsesordenen 1,3 mia. kr. pr. år. Mindretallet havde ønsket, at man i forhold til de privatejede bevaringsværdige bygninger eksempelvis gav mulighed for rentefri lån, sikrede delvis fritagelse for ejendomsskat og hævede 81.000 kr.-grænsen ved bevaringsdeklarationer. Desuden havde mindretallet gerne set, at der indførtes et fradrag for faktisk gennemførte vedligeholdelsesarbejder. Man kommer ikke uden om, at den bedste måde at gøre noget for de fredede og bevaringsværdige bygninger er at give ejerne økonomiske muligheder for og incitamenter til selv at gøre noget ved deres ejendomme.

Hvad angår sammenlægningen af de økonomiske midler i Skov- og Naturstyrelsen, tager mindretallet afstand herfra. En sammenlægning er som udgangspunkt positiv, men mindretallet frygter en uacceptabel politisering af området, som ikke harmonerer med behovet for en uafhængig vurdering af de fredede og bevaringsværdige bygninger. Statens Bygningsfredningsfonds arbejde har været præget af uvildighed og objektivitet og har bidraget til et højt fagligt niveau. De mange høringsvar, som vender sig imod nedlæggelsen, understøtter dette synspunkt.

Under udvalgsarbejdet er det kommet frem, at der er et specielt problem for de privatejede fredede kirker, der benyttes som sognekirker. Mindretallet opfordrer Kirkeministeriet til at se på dette problem.

Mindretallet noterer sig, at der ikke med lovforslaget er sket en afklaring af de til renovering af fredede bygninger så nødvendige gamle håndværk. Mindretallet opfordrer regeringen til at fokusere på dette område i det kommende folketingsår.

Mindretallet beklager, at der ikke er kommet en tilfredsstillende løsning på problemerne med ejendomme, der har stråtag.

Forslaget om den landsdækkende forening, som gives øget kompetence, kan mindretallet heller ikke støtte i den foreliggende form. Da der ikke afsættes flere midler, flytter man i realiteten penge fra bygninger til mennesker. Mindretallet ønsker, at man går den modstatte vej. Forslaget vil således betyde en øget bureaukratisering af området, og det kan desuden ikke være statens opgave at gennemtvinge en bestemt organisationsudvikling på dette område. Foreningsarbejdet i Danmark bør være styret af frivillighed og ikke af staten.

Venstre, Det Konservative Folkeparti og Fremskridtspartiet kan derfor ikke støtte lovforslaget.

Ændringsforslag

Til § 1

Af miljø- og energiministeren, tiltrådt af udvalget:

1) I den under nr. 13 foreslåede affattelse af § 18, stk. 2, indsættes efter »Kommunalbestyrelsen foretager« ordene: »inden udløbet af de efter byggelovgivningen gældende frister«.

Af et mindretal (FP), tiltrådt af et mindretal (V og KF):

2) Nr. 17 udgår.

3) I den under nr. 21 foreslåede affattelse af § 24 udgår stk. 3 og 4.

Bemærkninger

Til nr. 1

Ændringsforslaget præciserer, at kommunalbestyrelsen er forpligtet til at foretage offentliggørelse af en nedrivningsanmeldelse inden udløbet af de frister, der er fastsat i bygningsreglementet.

Med hjemmel i byggelovens § 16, stk. 4, er det i bygningsreglementets punkt 1.6 bl.a. fastsat, at nedrivning af bebyggelser kan udføres efter anmeldelse til kommunalbestyrelsen.

Har kommunalbestyrelsen ikke reageret inden 4 uger fra den dag, anmeldelsen er modtaget, for jordbrugserhvervets drifts- og avlsbygninger og vindmøller dog 2 uger, kan bygningen nedrives.

Kommunalbestyrelsen er således forpligtet til at foretage offentliggørelse af en nedrivningsanmeldelse senest 4 uger fra den dag, anmeldelsen er modtaget, for jordbrugserhvervets drifts- og avlsbygninger og vindmøller dog senest 2 uger fra nedrivningsanmeldelsen er modtaget.

Til nr. 2 og 3

Med ændringsforslagene udgår de foreslå-

Martin Glerup (S) Helen Beim (S) Lis Greibe (S) Inger Bierbaum (S)

Peter Christensen (S) Steen Gade (SF) fmd. Elsebeth Gerner Nielsen (RV)

Bent Hindrup Andersen (EL) Sonja Albrink (CD) Hans Christian Schmidt (V)

Hanne Severinsen (V) Peter Hansen-Nord (V) Jens Vibjerg (V)

Niels Jørgen Langkilde (KF) Gitte Seeberg (KF) Eva Møller (KF)

Aage Brusgaard (FP) nfmd.

ede bestemmelser om, at miljø- og energiministeren kan give en landsdækkende forening på det bygningskulturelle område ret til at få forelagt fredningsforslag for Det Særlige Bygningssyn, og at miljø- og energiministeren skal foretage underretning om nedrivningsforbud, når den landsdækkende forening finder, at sagen ikke kan afvente forelæggelse for Det Særlige Bygningssyn.

Dansk Folkeparti havde ikke medlemmer i udvalget.

Et af udvalgets spørgsmål til miljø- og energiministeren og dennes svar herpå

Spørgsmål 39:

På baggrund i den brede enighed i Folketinget om, at der bør gøres en særlig indsats for at sikre, at de rette håndværksmæssige færdigheder er til stede som forudsætning for den fremtidige sikring af kvaliteten i vore fredede og bevaringsværdige bygninger, findes det også vigtigt, at ejerne af fredede og bevaringsværdige bygninger skal have mulighed for at få kvalificeret information om restaureringsmetoder og lignende.

På den baggrund og i forlængelse af det tværgående embedsmandsudvalgs rapport om »Fredede og bevaringsværdige bygninger« fra 1996 bedes ministeren redegøre for, hvorvidt det er ministerens hensigt at igangsætte et mere konkretiserende udvalgsarbejde med henblik herpå. Endvidere bedes ministeren redegøre for, hvorvidt ministeren i denne sammenhæng er opmærksom på det vigtige i, at et sådant udvalgsarbejde sammensættes så bredt, at både ejerrepræsentanter, faglig ekspertise, de relevante ministerier og eventuelt også realkreditinstitutioner m.fl. repræsenteres.

Svar:

Jeg er enig i vigtigheden af, at der til stadighed findes de håndværksmæssige færdigheder og den nødvendige information om restaureringsmetoder og lignende, der er en forudsætning for en lødig varetagelse af de bygningskulturelle hensyn.

Jeg er også enig i, at der bør igangsættes et konkretiserende udvalgsarbejde herom i den brede sammensætning, som spørgsmålet lægger op til.

Jeg her derfor udarbejdet vedlagte udkast til kommissorium for et sådant udvalg. Jeg foreslår, at udkastet danner grundlag for de videre overvejelser.

Vedr. styrkelse af Raadvad-centeret

1. Baggrund

På baggrund af Folketingets forhandlinger den 17. januar 1996 (FT sp. 2812-2837) om miljø-

og energiministerens redegørelse om kulturmiljøet (redegørelse nr. 4 af 21/11 95, FT sp. 1198-1206) besluttede miljø- og energiministeren efter samråd med boligministeren at nedsætte et hurtigarbejdende tværministerielt embedsmandsudvalg om de fredede og bevaringsværdige bygninger.

I udvalgets kommissorium anmodedes udvalget bl.a. om at »belyse Raadvad-centerets rolle i sikringen af de gamle håndværkstraditioner og som viden- og informationscenter for ejere og håndværkere, der arbejder med fredede og bevaringsværdige bygninger med henblik på en vurdering af, hvorledes centerets fortsatte virke kan understøttes yderligere. Heri indgår også en belysning af de eksisterende håndværkeruddannelsers faglige indhold i forhold til en »bevaringssynsvinkel« samt efteruddannelsesaspektet«.

Embedsmandsudvalget afsluttede sit arbejde den 23. oktober 1996. I udvalgets afsluttede rapport anføres, i tilknytning til udvalgets konklusioner og forslag omkring *Håndværk, viden og information – de faglige forudsætninger* (afsnit 5.3), bl.a. om Raadvad-centeret, at:

»En sikring af de fredede og bevaringsværdige bygningers kvaliteter forudsætter ikke alene økonomiske midler, men også tilstedeværelsen af de fornødne faglige forudsætninger for, at byggearbejderne kan gennemføres såvel kvantitativt som kvalitativt«.

»Udvalget har på den baggrund drøftet de eksisterende erhvervsuddannelser og arbejdsmarkedsuddannelser. Endvidere har udvalget med udgangspunkt i erfaringerne med Raadvad-centeret drøftet behovet for videnopsamling og formidling«.

Med baggrund heri konkluderede udvalget bl.a. at:

- »Der vil være behov for videnformidling til uddannelsessystemet med henblik på stadig udvikling i uddannelserne, for at disse kan tilgodese de krav, der stilles til løsning af bevaringsopgaver.
- Der vil være et voksende behov for bedre og mere tilgængelig information om bevarings-

spørgsmål. Det kan derfor være hensigtsmæssigt at udvikle en mere direkte og enkel information til bygherrer, til håndværkere, til »gør det selv-ejere« m.fl.

- Der er behov for en institution med et egentligt fagmiljø til varetagelse af den samlede videnopbygning, dokumentation, forskning samt formidling vedrørende bevaringen af dansk bygningskultur.

»Med dette udgangspunkt har udvalget drøftet Raadvad-centeret og herunder centerets mulighed for at kunne virke som institution for uddannelse af bl.a. de lærere, der virker inden for erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelserne«

- »Udvalget har i overensstemmelse med Raadvad-centerets bestyrelse den opfattelse, at Raadvad-centeret i dag er en for spinkel organisation til med tilstrækkelig styrke at kunne varetage den nødvendige videnopsamling/forskning som forudsætning for den formidling, der må forventes at være behov for i fremtiden. Det må derfor overvejes, om centeret skal styrkes såvel organisatorisk som ressourcemæssigt«.

- »Udvalget finder, at der, inden der træffes beslutning om eventuel styrkelse af Raadvad-centeret, bør gennemføres en nøjere kortlægning af behovet. På dette grundlag må vurderes alternativer, der foreligger for en videreførelse og videreudvikling af de funktioner, som Raadvad-centeret har i dag. Det må overvejes, om GTS-institutmodellen kan være anvendelig også inden for bygningsbevaringsområdet. Det vil efter udvalgets opfattelse være hensigtsmæssigt, at følgende myndigheder, organisationer, institutioner og lignende i givet fald medvirker i disse vurderinger: Miljø- og Energiministeriet, Arbejdsministeriet, Undervisningsministeriet, Boligministeriet, Kulturministeriet, Kirkeministeriet, Forskningsministeriet, Erhvervsministeriet, arbejdsmarkedets parter, BYFO, Raadvad-centeret, Byfornyelsesrådet, Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur og Grundejernes Investeringsfond/Realkreditinstitutionerne«.

2. Det videre arbejde

I de senere er der sket en kraftig stigning i interessen for renovering og istandsættelse af ældre bygninger.

Denne udvikling har vist sig gennem dels de

store restaureringsprojekter på en række af de fineste historiske statslige bygninger samt en lang række fredede bygninger i privat eje, dels gennem den bevarende byfornyelse, som nu er blevet den fremherskende form for byfornyelse, og endelig gennem den store private aktivitet inden for bygningsstandsættelse og -forbedring, sådan som denne er motiveret af forskellige offentlige tilskudsordninger. Der synes således at være en øget erkendelse i befolkningen af de historiske bygningers og bymiljøers betydning for oplevelsen af kvalitet i de daglige omgivelser.

Som et resultat heraf efterspørges traditionelle håndværksfærdigheder i et stigende omfang, hvilket tydeligt har kunnet aflæses i efterspørgslen efter Raadvad-centerets håndværks- og restaureringsfaglige ekspertise.

Skal man gøre status i dag over Raadvad-centerets første 10 år, må det blive, at centeret har spillet en vigtig rolle i opretholdelse af de traditionelle små bygningshåndværk. Samtidig har centeret forsøgt at opfange og støtte den voksende interesse for bygningskulturen hos håndværkere og husejere, men centeret har på grund af sin lidenhed ikke kunnet være særlig offensiv i denne støtte.

På denne baggrund bør igangsættes et mere konkretiserende udvalgsarbejde med henblik på:

- At foretage en nøjere kortlægning af behovet for en styrkelse og eventuel reorganisering af Raadvad-centeret, således at centeret kan udfylde det behov, der er for en institution med et egentligt fagmiljø til varetagelse af videnopbygning, dokumentation, forskning samt formidling vedrørende bevaringen af dansk bygningskultur. Herunder at vurdere de alternativer, der foreligger for en videreførelse og videreudvikling af de funktioner, som Raadvad-centeret har i dag.
- At stille forslag om, hvordan Raadvad-centeret bedst muligt kan understøtte og styrke håndværksuddannelser på ikke mindst de tekniske skoler i forhold til den fremtidige bevaring af dansk bygningskultur.
- At stille forslag om, hvordan der sikres en mulighed for at etablere regionale aktiviteter eller der samarbejdes med eksisterende regionale aktiviteter.
- At stille forslag til Raadvad-centerets fremtidige rolle i bevarelsen af de traditionelle håndværksfag i relation til såvel videnopbygning som videnformidling til private

- husejere, bygherrer, rådgivere og håndværkere.
- At inddrage og vurdere forskellige finansieringsmodeller, herunder Raadvad-centerets muligheder for at deltage i EU-relaterede projekter. En stadigt voksende andel af Raadvad-centerets finansieringsgrundlag udgøres af tilskud fra EU. I 1997 svarer omfanget af den EU-relaterede finansiering til den danske stats samlede tilskud.
 - At overveje nødvendige reorganiseringer af centerets daglige ledelse og bestyrelsessammensætning.
 - At fremlægge en plan for Raadvad-centerets styrkelse og eventuelle reorganisering.